



Üstün Zekâlı ve Yetenekli Öğrencilerin Çevreye Yönelik Görsel Algılarının İncelenmesi

Arş. Gör. Ülkü Tuğçe ÇAL¹

Makale Bilgisi

Özet

Alınma Tarihi

15.10.2019

Kabul Tarihi

20.12.2019

Yayınlanma Tarihi

30.12.2019

Bu araştırmanın amacı Bilim ve Sanat Merkezinde öğrenim gören üstün zekâlı ve yetenekli ilkökul öğrencilerinin çevreye yönelik görsel algılarını çizdikleri resimler yoluyla inceleyerek ortaya koymaktır. Araştırma grubunu 2018-2019 öğretim yılı bahar döneminde Türkiye'nin güneybatı bölgesinde yer alan bir Bilim ve Sanat Merkezi'nde öğrenim gören 2. ve 3. Sınıflardan toplam 50 üstün zekâlı ve yetenekli öğrenci oluşturmaktadır. Betimsel tarama modeli kullanılan bu çalışmada veriler çiz-anlat tekniğine uygun olarak hazırlanan form ile toplanmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerin çevreye yönelik algılarının incelenmesi için bir resim çizmeleri ve cinsiyet ve sınıf düzeyi belirterek bu resmi kısaca açıklamaları istenmiştir. Araştırmadan elde edilen veriler içerik analiz yöntemiyle analiz edilip toplam 28 kod elde edilmiştir. Araştırma bulguları sonucunda temalar temiz çevre algısı, kirli çevre algısı ve piknik algısı olarak 3 ayrı kategoride incelenmiştir. Araştırmaya katılan üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin en çok çizdikleri öge "ağaç" ve "insan" olmuştur. "çiçek" ve "güneş" en çok resmedilen diğer öğeler olmuştur. Araştırmaya katılan 2. Sınıf ve 3. Sınıf düzeyindeki üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin çoğunlukla temiz çevre algısına sahip oldukları söylenebilir. Bu algı cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Çalışmanın bulgularına göre kirli çevre algısı daha çok üçüncü sınıf düzeyi öğrencilerin çizimlerinde görülmektedir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular çalışmaya katılan öğrencilerin çevreyi yeşil alanlar olarak algıladıklarını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Üstün yetenekli öğrenciler, BİLSEM, çevre eğitimi, öğrencilerin çevre algıları, çevre çizimleri, üstün yetenekli eğitimi

¹ Araştırma Görevlisi, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, Türkiye. tugcecal4@gmail.com ORCID ID: 0000-0003-2902-8229

Investigation of Environmental Visual Perceptions of Gifted and Talented Students

Article Info

Abstract

Received
15.10.2019

Accepted
20.12.2019

Published Online
30.12.2019

The aim of this research is to examine the visual perceptions of gifted and talented primary school students studying at the Science and Art Center (BILSEM) through the pictures they draw. Research group of the 2018-2019 academic year spring semester studying in Science and Art Center is located in southwest Turkey, Class 2 and 3 from a total of 50 forms gifted and talented students. In this research using descriptive survey model, data were collected by using form prepared according to draw-explain technique. In order to examine the perceptions of the students participating in the study, they were asked to draw a picture and explain this picture briefly by specifying gender and grade level. The data obtained from the research were analyzed by content analysis method and a total of 28 codes were obtained. As a result of the research findings, themes were examined in 3 different categories as perception of clean environment, perception of dirty environment and picnic perception. Tree "and" human "were the most frequently drawn elements of gifted and talented students participating in the research. "flower" and "sun" have been the most commonly depicted elements. It can be said that gifted and talented students at the 2nd and 3rd grade levels have mostly a perception of clean environment. This perception did not show a significant difference according to gender. According to the findings of the study, the perception of dirty environment is mostly seen in the drawings of third grade students. The findings of the research show that the students who participated in the study perceived the environment as green spaces.

Keywords: Gifted students, BILSEM, Environmental Education, Elementary School Students' Perceptions about Environment, Drawings of Environment, gifted education

GİRİŞ

Çevre kavramı, tüm canlıların hayatlarını sürdürdükleri, ilişkiler oluşturabildikleri ve karşılıklı olarak etkileşim içerisinde buldukları, biyolojik, fiziki, sosyal, ekonomik ve kültürel ortam ve içinde bulunduğumuz doğal yaşam ortamıdır (Akyüz, 2015). Birey hayata geldiği andan itibaren çevre ile içindedir. Çevre farkındalığı çok küçük yaşlarda başladığı bilinmektedir. Çocuğun Çevreye yönelik farkındalık ailede aldığı eğitimle başlamakta formal eğitimle devam etmektedir.

Çocukların çevre algıları onlarla yaşam sürdürdükleri çevre arasında doğa ve mekân ilişkisini meydana getirmektedir. Bu algı sonucu birey ve çevresi arasında oluşan etkileşim, iç dünyasının gelişim sürecine doğrudan yansımaktadır. Yaşanılan çevrenin tüm özellikleri içerisinde bireyler gelişim gösterirler. Çocukların birbirinden farklı bireyler olması fiziksel ve zihinsel farklılıkları da beraberinde getirmektedir. Çocukların farklı özellikleri, yaptıkları resimlerine de yansımaktadır. Resimler çocukların iç dünyalarını yansıttıkları bir araçtır. Çizdikleri resimler bu yönüyle birçok mesaj verebilmektedir (Helmatov, Sarıçam ve Helmatov, 2012). Hurlock and Thomson'a göre "Küçük çocuk için, çizim bir dildir, sembollerin ve geleneksel formların kullanıldığı fikirleri ifade etmenin bir yoludur" (1934, s.127).

Üstün zekâlı ve yetenekli çocukların çevreye karşı algı düzeyleri, estetik duyarlılıkları yüksektir. Akranlarına kıyasla algıları daha açık meraklı ve gözlemci bireylerdir. Hayal güçleri yüksektir. Farklı ve sıra dışı problemleri bulur ve bunlara farklı birden fazla çözüm geliştirebilirler (Johnsen, 2011). Üstün zekâlı ve yetenekli çocuklarda görsel algı ve imgeleri hatırlama, hafızada tutma kabiliyeti en üst seviyededir. Üstün zekâlı ve yetenekli çocuklarda görsel farkındalık edinimi, detay ve bütünü kavranması ve algılanması yönünden önemlidir. Görsel yetinin farkındalığı bu yaklaşımla çevreyle iletişim kurmak, üstün zekâlı ve yetenekli çocukların hayal dünyalarını daha da zenginleştirmek ve kendilerini geliştirmelerine imkân sağlaması açısından da önemlidir. Üstün zekâlı ve yetenekli çocuklar gözlemleyerek öğrenmelerini pekiştirirler. Görsel olarak algıladıkları çevrenin imgesel resimlerini çok iyi çizebilirler (Uçar, 2015).

Formal eğitim içerisinde bulunan öğretim programlarında yer alan sosyal bilimler, çevre eğitimi, insan ve çevre ilişkileri, doğal kaynaklar ve kullanımı gibi konularda amaçlanan hedef çevre duyarlılığı kazanmış ve bu konuda teorik bilgiden ziyade pratikte olumlu davranışlar geliştiren vatandaşlar yetiştirmektir (Demirkaya, 2006). Bu hedefe BİLSEM'lerdeki çevre ve doğa eğitimleri dâhil olmaktadır. Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin çevre duyarlılıkları ve onlara verilen çevre eğitiminin geliştirilebilmesi için onların çevre algılarının incelenmesi önemlidir.

Üstün zekâlı ve yetenekli çocuklar toplumların ilerlemesi ve toplumsal fayda için devletler için değerli kaynaklardır. Onlara verilen çevre eğitimi ve çevreye yönelik algıları da bu sebeple önem arz etmektedir. Üstün zekâlı ve yetenekli çocuklar küresel çevre problemlerine karşı duyarlılıkları yüksektir ve bu problemlere uygun çözüm yolları üretme potansiyelleri yüksek bireylerdir. Dolayısıyla tüm insanlığı alakadar eden problemlerin üstesinden gelinebilmek için üstün yetenekli çocuklar sayesinde mümkün olabilir (Sontay, Gökdere ve Usta, 2014).

Toplumların %1'ini oluşturan üstün zekâlı ve yetenekli çocuklar gelecekte önemli konumlarda bulunma potansiyeline sahip bireylerdir. Geleceği şekillendireceği düşünülen ve bu potansiyele sahip olan üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin çevre duyarlılıklarının geliştirilmesi için çevreye ilişkin algılarının incelenmesi önem arz etmektedir.

Son yıllarda üstün zekâlı öğrenciler ve çevre ile ilgili yapılan araştırmalar artmıştır. Literatür incelendiğinde; Aydın, Coşkun, Kaya ve Erdönmez (2011)'in üstün yetenekli öğrencilerin çevreye yönelik tutumlarını çeşitli değişkenler açısından incelediği nicel araştırma, Uğulu (2013)'nun üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler ile normal gelişim gösteren öğrencilerin çevreye yönelik tutumları Çevreye Yönelik Tutum Ölçeği kullanarak karşılaştırdığı araştırma, Uğulu, Akkaya ve Erkol (2013) Üstün yetenekli öğrencilerin çevreye yönelik tutumlarının cinsiyet, sınıf ve yaş değişkenleri açısından incelediği nicel araştırma, Sontay, Gökdere ve Usta (2014)'nın çevresel davranış ölçeği ile üstün yetenekli öğrencilerle akranlarının çevresel davranışlarının karşılaştırmalı incelediği araştırma, Karaya, Ünal, Çimen ve Yılmaz (2018)'in Üstün Yetenekli Öğrenciler ve Akranlarının Çevre Algılarını Çevre Algı Ölçeği (ÇAÖ) kullanarak çeşitli değişkenlere göre incelediği araştırma, Ayaydın, Ün, Acar Şeşen, Usta Gezer, Camcı Erdoğan (2018)'in üstün yetenekli öğrencilerin çevre farkındalık ve duyarlılıklarını incelediği proje araştırması ve Saraç ve Özarslan (2018)'in Çevresel Tutum Ölçeği ve Bilişüstü Yetiler Envanteri ile üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin çevresel tutum düzeyleri ile bilişüstü yetilerini çeşitli değişkenler açısından incelediği çalışmalar mevcuttur. Yapılan araştırmalara bakıldığında üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin çevreye yönelik algılarını, tutumlarının, çevre okuryazarlıklarının çeşitli değişkenler açısından incelendiği normal akranlarıyla karşılaştırıldığı nicel ve nitel çalışmalar yapılmıştır. Ayrıca yapılan pek çok araştırmada çocuk resimlerinin birçok farklı değişkenlere göre incelendiği görülmüştür. Fakat üstün zekâlı ve yetenekli çocukların çevre algılarının görsel çizimlerle incelenmesine dair bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmanın özgünlüğü açısından önemlidir.

Bu çalışmada üstün zekâlı ve yetenekli çocukların resimlerinde çevreyi nasıl algıladıklarını incelemek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki problemlere yanıt aranmıştır;

1. Bilim ve Sanat Merkezi'nde öğrenim gören üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin çevreye ilişkin bakış açıları nasıldır ve görsel algıları nelerdir?
2. Bilim ve Sanat Merkezi'nde öğrenim gören üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin çizdikleri resimlerde doğadaki hangi çevre figürlerini daha çok kullanmıştır?
3. Bilim ve Sanat Merkezi'nde öğrenim gören üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin çizdikleri resimlerde çevreye yönelik algıları cinsiyet ve sınıf düzeyine göre farklılık göstermekte midir?

YÖNTEM

Bilim ve Sanat Merkezi'nde eğitim alan üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin çevreye yönelik görsel algılarının çizdikleri resimler aracıyla incelenmesinin amaçlandığı bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli geçmişte

veya günümüzde halen var olan durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan bir araştırma modelidir (Karasar,2014).

Çalışma Grubu

Araştırma grubunu 2018-2019 öğretim yılı bahar döneminde Türkiye'nin güneybatı bölgesinde yer alan Bilim ve Sanat Merkezi'nde öğrenim gören 2. ve 3. Sınıflardan toplam 50 üstün zekâlı ve yetenekli öğrenci oluşturmaktadır. Bu öğrencilerin sınıflara ve cinsiyete göre dağılımı Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1.

Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin cinsiyete ve sınıfa göre dağılımı

Cinsiyet	Kız	26
	Erkek	24
	Toplam	50
Sınıf	2	22
	3	28
	Toplam	50

Tablo 1'de görüldüğü üzere araştırmaya katılan üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerden 26'sı kız 24'ü erkek katılımcıdır. 2. Sınıf düzeyinde öğrenim gören katılımcı sayısı 22, 3. Sınıf düzeyinde öğrenim gören katılımcı öğrenci sayısı 28 olmak üzere toplam 50 üstün yetenekli ve zekâlı öğrenci araştırmaya katılmıştır. Öğrencilerin cinsiyetlerinin sınıf düzeyindeki dağılımı ise 2. Sınıf düzeyinde 11 kız öğrenci 11 Erkek öğrenci, 3. Sınıf düzeyince 15 kız öğrenci, 13 erkek öğrencidir.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri çiz-anlat tekniği ile elde edilmiştir. İlgili literatür incelemeleri doğrultusunda araştırmaya katılan üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilere çevre ile ilgili resim çizmeleri istenmiştir. Çizdikleri resmi yazılı olarak açıklamaları istenen toplamda üç adet sorunun olduğu ayrıca cinsiyet ve sınıf düzeyi belirten kişisel bilgi kısmının da yer aldığı üzerine resim çizebilecekleri A4 formatında kağıtlar dağıtılmıştır. Resimleri çizmeleri ve formu doldurmaları için uygun süre verildikten sonra verilen formlar toplanmıştır. Veri toplama süreci bu şekilde tamamlanmıştır.

Verilerin Analizi

Bu araştırmanın verilerinin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin çizdikleri resimler ve bu resimlerdeki çevre alguları içerik analizi yöntemine göre analiz edilmiştir. İçerik analizi bir veya birden fazla metni oluşturan kelimelerin, kavramların, cümlelerin, karakterlerin varlıklarını belirlemek ve sayıya dökmek için kullanılır (Kızıltepe,2015).

Araştırmanın geçerliliğini artırmak için uzman görüşüne başvurulmuştur. Araştırmacı çeşitlemesi araştırmayı yapan araştırmacının olası yanlışlarını ortadan kaldırmak için bir

araya getirilerek çalışmanın bulgularının incelenmesidir. Farklı düşünme ve yorumlar araştırmanın geçerliliğini artırmaktadır (Güler, Halıcioğlu ve Taşgın, 2015). Nitel verinin sayısallaştırılmasındaki amaçlar; güvenilirliği artırması, yanlılığın azaltılması ve kategoriler arasında karşılaştırma yapmaya olanak sunmasıdır. (Yıldırım ve Şimşek,2013). Bu sebeplerle bu çalışmada elde edilen veriler sayısallaştırılmıştır.

BULGULAR

Araştırmada öğrencilerin çizdikleri resimler ve bu resimlere yaptıkları açıklamaların analizi sonucunda toplam 28 kod elde edilmiştir. Bu kodların öğrencilerin sınıf düzeylerine ve cinsiyete göre dağılımı Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2.
Araştırmaya katılan öğrencilerin çizimlerindeki öğeler

Kodlar	2. Sınıf		3. Sınıf	
	f		f	
	Kız	Erkek	Kız	Erkek
İnsan				
Anne	1	-	3	2
Baba	1	-	2	1
Kardeş	1	-	1	1
Çocuk	1	-	5	3
Kendisi	2	2	2	1
Adam	-	1	1	4
Oduncu	-	2	-	-
Hayvan				
Kelebek	2	2	4	-
Tavşan	1	1	5	1
Arı	2	1	1	-
Kuş	3	1	4	2
Balık	-	-	1	2
Ördek	2	-	1	-
Kedi	-	3	-	-
Köpek	-	2	-	1
Bitki				
Ağaç	6	7	9	11
Çiçek	3	2	3	2
Çimen	1	2	1	1
Diğer				
Güneş	3	4	5	4
Bina	1	-	5	3
Bulut	-	3	3	1
Şelale	-	-	4	1
Dağ	3	-	1	-
Göl	2	1	1	1
Çöp	1	-	1	1
Çöp Kutusu	2	-	2	2
Tarla	-	-	1	1
Afiş	2	-	-	-

Öğrencilerin çizdikleri resimlerde kullandıkları öğeler tabloda İnsan, Hayvan, Bitki ve Diğer olarak ayrılmıştır. Öğrencilerin 37'si çizdikleri resimde insan figürüne yer vermiştir. İnsan figürü olarak en çok çocuk figürüne ikinci sınıf düzeyinde 1 kız çocuğu üçüncü sınıf düzeyinde 5 kız öğrenci 3 erkek öğrenci yer vermiştir. En çok yer verilen diğer insan figürü olarak resimlerde öğrencilerin 7'si kendisini çizmiştir. Bunlardan 2 kız öğrenci 2 erkek öğrenci İkinci sınıf düzeyinde, 2 kız öğrenci 1 erkek öğrenci üçüncü sınıf düzeyindedir. Anne, baba, aile, kardeş, adam oduncu resimlerde yer verilen diğer insan figürleridir.

Öğrencilerin 42'si çizdikleri resimlerde hayvan figürüne yer vermiştir. Hayvan figürü olarak en çok kuş çizimine yer verilmiştir. İkinci Sınıf düzeyinde 3 kız öğrenci 1 erkek öğrenci üçüncü Sınıf düzeyinde 4 kız öğrenci 2 erkek öğrenci olmak üzere 10 öğrenci kuş çizimine yer vermiştir. Kelebek ve tavşan resimlerde en çok yer verilen ikinci hayvan figürleridir. İkinci Sınıf düzeyinde 2 kız öğrenci 2 erkek öğrenci, üçüncü sınıf düzeyinde 4 kız öğrenci olmak üzere 8 öğrenci çizdiği resimde hayvan figürü olarak kelebeğe yer vermiştir. İkinci Sınıf düzeyinde 1 kız öğrenci 1 erkek öğrenci, üçüncü sınıf düzeyinde 5 kız öğrenci 1 erkek öğrenci olmak üzere 8 öğrenci çizdiği resimde hayvan figürü olarak tavşana yer vermiştir. Arı, Balık, Ördek, Kedi, Köpek öğrencilerin resimlerinde yer alan diğer hayvan figürleridir.

Öğrencilerin 48'i çizdikleri resimlerde bitki öğelerine yer vermiştir. Bitki öğesi olarak en çok ağaç çizimine yer verilmiştir. İkinci sınıf düzeyinde 6 kız öğrenci 7 erkek öğrenci, üçüncü sınıf düzeyinde 9 kız 11 erkek öğrenci olmak üzere 33 öğrenci ağaç çizimine yer vermiştir. Çiçek ve çimen öğrencilerin resimlerinde yer alan diğer bitki öğeleridir. İkinci sınıf düzeyine 3 kız öğrenci 2 erkek öğrenci, üçüncü sınıf düzeyinde 3 kız öğrenci 2 erkek öğrenci olmak üzere 10 öğrencinin çizdikleri resimlerde çiçek yer almıştır. İkinci sınıf düzeyinde 1 kız öğrenci 2 erkek öğrenci, üçüncü sınıf düzeyinde 1 kız öğrenci 1 erkek öğrenci çizdikleri resimde çimen öğesine yer vermiştir.

Öğrenciler çizdikleri resimlerde diğer öğelerden en çok güneşe yer vermiştir. İkinci sınıf düzeyinde 3 kız öğrenci 4 erkek öğrenci, üçüncü sınıf düzeyinde 5 kız öğrenci 4 erkek öğrenci olmak üzere 16 öğrencinin çizimlerinde güneş yer almıştır. Bina öğrencilerin en çok çizdiği bir diğer öğe olmuştur. İkinci sınıf düzeyinde 1 kız öğrenci, üçüncü sınıf düzeyinde 5 kız öğrenci 3 erkek öğrenci olmak üzere 9 öğrenci çizdiği resimde binaya yer vermiştir. Bulut, şelale dağ, göl, çöp, çöp kutusu, tarla ve afiş resimlerde yer alan diğer öğelerdir.

Katılımcı öğrencilerin çizdiği resimler incelenmiş olup, temiz çevre algısı, kirli çevre algısı ve piknik alanı algısı olmak üzere 3 ayrı kategoride incelenmiştir.

Temiz çevre algısı

Bu kategoride öğrenciler resimlerinde doğayı temiz, düzenli olarak çizmişlerdir. Çizimlerinde çoğunlukla ağaç, güneş, çiçek, çeşitli hayvanlar ve akarsulara yer vermişlerdir. Çoğunlukla bitki öğelerine yer vermeleri öğrencilerin çevreyi yeşil alanlar olarak algıladıklarını göstermektedir. Temiz çevre çizimlerinde mutlu insan figürleri yer almaktadır bunun yanı sıra ve bazı hayvanların çiziminde ve dağ, güneş gibi öğelerde gülen yüz ifadesi kullanmışlardır. Ev çizimleri nadiren yer almakla beraber ev çiziminin yer aldığı resimlerdeki evler tek katlı

olarak resmedilmiştir. Öğrencilerin temiz çevre resimlerinin bazılarında yeşil alanlara uyarı levhaları çizmişlerdir. İnsan figürlerine doğaya karşı duyarlı uyarı diyalogları yazmışlardır. Yazılan insan diyaloglarında ve çizilen levhalarda ağaçların kesilmemesi yerlere çöp atılmaması ve hayvanların korunmasına yönelik uyarılar yer almıştır. Resim 1 ve Resim 2’de öğrencilerin temiz çevre algısına örnekler gösterilmiştir.



Resim 1. Temiz çevre algısı



Resim 2. Temiz çevre algısı

Kirli çevre algısı

Bu kategoride öğrenciler resimlerinde çevre problemlerine yer vermişlerdir. Ağaçların kesilmesi çizimlerinde en çok yer alan çevre problemi olmuştur. Bu çizimlerde yer alan insan ve bazı hayvan figürleri mutsuz yüz ifadesiyle çizilmiştir. Bu kategoride yeşil alanları yok eden kepçe çizimine sıkça yerilmiştir. Ayrıca çevre ve doğaya zarar veren insan figürü çizimlerinde “kötü kalpli adam”, “kötü oduncu” şeklinde nitelendiren çizimler yer almıştır. Hayvan ve bitki çizimi az kullanılmıştır bununla beraber temiz çevre çizimlerinde yer almayan çok katlı binalar, çöpler, bacası tüten fabrikalar, araçlar ve kesilen ağaçlar çizmişlerdir. Bu tür çizimlerde havayı genellikle bulutlu resmetmişlerdir. Katılımcı öğrencilerden üçüncü sınıf düzeyi öğrencilerin, ikinci sınıf düzeyi öğrencilerine oranla daha fazla kirli çevre algısına yönelik resimler çizmiştir. Resim 3’de öğrencilerin kirli çevre algısına örnek gösterilmiştir.



Resim 3. Kirli çevre algısı

Piknik alanı algısı

Bu kategoride öğrenciler doğayı piknik alanı olarak resmetmişlerdir. Yeşil alanlarda piknik yapan aile çizimlerine yer vermişlerdir. Bu resimlerdeki insan figürleri daha çok kendileri, kendi aileleri, çocuk çizimleridir. Aile, çocuk ve hayvan çizimlerinde mutlu, gülümseyen yüz ifadesi kullanmışlardır. Çeşitli hayvanlar, göl, nehir, şelale, ağaçlar, çiçekler bu resimlerde en çok kullandıkları öğeler olmuştur. Güneş ve ağaç bu resimlerde en sık yer alan öğe olmuştur.

Bazı çizimlerde yerlere çöp atılmaması yönelik uyarı levhaları ve çöp kutusu yer almaktadır. Resim 4 ve Resim 5'te öğrencilerin piknik alanı algısına örnekler gösterilmiştir.



Resim 3. Piknik alanı algısı



Resim 4. Piknik alanı algısı

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışmada üstün zekâlı ve yetenekli çocukların çizdikleri resimlerinde çevreyi nasıl algıladıklarını incelemek amaçlanmıştır. BİLSEM’de öğrenim gören 50 üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin çocukların çizdikleri resimlerin incelenmesinden elde edilen bulgulara göre 2. ve 3. Sınıf düzeyinde göre en çok çizilen öge “ağaç” olmuştur. “çiçek” ve “güneş” en çok resmedilen diğer öğeler olmuştur. Kelebek, tavşan ve kuş en çok çizilen hayvan figürü olmuştur. Çizilen diğer hayvanlar balık, arı, ördek, kedi ve köpektir. Öğrencilerin resimlerinde yer alan hayvan figürleri çevrelerinde sıkça rastladıkları ve gözlemledikleri hayvanlar olduğu söylenebilir. Bu bulgu literatürdeki araştırmalarla paralellik göstermektedir. Özsoy (2012)’de ilköğretim öğrencilerinin çizdikleri resimler aracılığıyla çevre algılarının incelemiştir araştırma bulgusunda öğrencilerin kendi çevrelerinde çok sık rastladığı ve bildikleri balık, kedi, köpek, arı, kuş gibi hayvanlara yer verdikleri ağaçları ve çiçekleri resimlerinde çizdikleri sonucuna ulaşmıştır.

Kelebek, tavşan ve kuş hayvan figürlerini kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla daha fazla resmettikleri tespit edilmiştir. Erkek öğrenciler kedi ve köpek hayvan figürüne kız öğrencilere oranla daha fazla resmettikleri tespit edilmiştir. İnsan ve bitki çizimlerinde cinsiyete göre anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Çizilen resimler üç kategoride incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre çalışmaya katılan 2. ve 3. Sınıf düzeyindeki üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler temiz çevre algısına sahip oldukları söylenebilir. Bu algı cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Araştırma bulgularına göre kirli çevre algısı daha çok üçüncü sınıf düzeyi öğrencilerin çizimlerinde görülmektedir. Bu bulgu literatürdeki çalışmalarla paralellik göstermektedir. Allerby (2000) çocuklarla ve gençlerle yaptığı çalışmada temiz dünya algısı çizimlerinin daha fazla olduğu ve bu algının daha küçük yaş gruplarında daha büyük yaş gruplarından daha fazla olduğu sonucuyla paralellik göstermektedir. Fleer (2002) araştırmasında benzer sonucuna ulaşmıştır. Allerby (2000) bu sonucu küçük yaş gruplarının daha çok kendi yakın çevrelerine dikkat edip gözlemlediklerini daha büyük yaş gruplarından çocukların ise daha global bakış açılarına sahip olmasıyla açıklamıştır. Fleer (2002) ise bunun yanı sıra çocukların yaşların arttıkça eleştirel düşünme becerisinin gelişmesiyle açıklamıştır.

Araştırma bulguları incelendiğinde çok katlı bina ve şehir çizimleri daha çok 3. sınıf düzeyi öğrencilerin resimlerinde görülmüştür. Öğrenciler resimlerinde insan figürüne çoğunlukla yer vermişlerdir. Temiz çevre ve piknik alanı çizimlerinde insan figürleri mutlu yüz ifadesiyle çizmişlerdir. Kirli çevre çizimlerindeki insan figürleri mutsuz yüz ifadesiyle çizilmiştir. Kirli çevre çizimlerinde ağaçları kesen, yerele çöp atan insan figürleri ve diğer taraftan onları uyaran insan figürleri de kullanmışlardır. Bu bulgu Özsoy ve Ahi (2004)’nin çalışmasındaki ilkökul öğrencilerinin temiz ve teknolojik çevre çizimlerindeki insan figürlerini mutlu, kirli çevre çizimlerindeki insan figürlerini mutsuz çizdikleriyle sonucuyla paralellik göstermektedir.

Öğrencilerin çizdikleri kirli çevre resimlerinde sadece çöplerden, atıklardan çevre kirliliğini ve ağaçların kesilmesini resmetmişlerdir. Çöp kutusu ve çöpler konusunda uyarı tabelalarına temiz çevre resimlerinde de yer vermişlerdir. Bu bulgu Pınar ve Yakışan (2018) araştırmasında elde ettiği ilkökul öğrencilerin çizimlerinde çevre kirliliğine çöplerin sebep olduğu algısına sahip olduğu bulgusuyla ayrıca Yardımcı ve Bağcı Kılıç (2010)'ın çocukların yakın çevrelerinde gözlemledikleri ve insanlardan kaynaklı çöpler ve egzoz gazları gibi çevre problemlerini belirttiklerini tespit ettikleri araştırma sonucuyla tutarlılık göstermektedir. Sadık, Çakan ve Artut (2011) yaptıkları çalışmada çocukların çoğunluğunun çevre sorununu çöp olarak algıladıklarını bunun sebebinin ise çöplerin görsel olarak rahatsız edici olması bunun yanı sıra çocukların ev ve okul ortamlarında çöplerin çöp kutularına atılmasıyla ilgili uyarıların sıkça yapılması şeklinde yorumlamışlardır.

Öğrencilerin bir kısmı çevre ve doğayı piknik alanı olarak resmetmişlerdir. Çizilen bu resimlerde öğrencilerin çevre ve doğaya yönelik algılarının piknik alanları olduğu söylenebilir. Resimlerde öğrencilerin büyük çoğunluğu bitki öğelerine yer vermiştir. Çoğunlukla bitki öğelerine yer vermeleri öğrencilerin çevreyi yeşil alanlar olarak algıladıklarını göstermektedir. Bu sonuç Özsoy (2012)'un araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir.

Üstün zekalı ve yetenekli çocukların çevre algılarının çizdikleriyle resimler yoluyla incelenmesine yönelik çalışmaya rastlanmamıştır ancak yapılan bu araştırma sonuçları normal öğrencilerle yapılan araştırmaların sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Çevresel problemlerin giderek arttığı günümüz dünyasında geleceği şekillendiren çocukların algılarının araştırıldığı, özellikle geleceğe yön verme potansiyeline sahip oldukları düşünülen üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin çevre algılarının incelenmesi önemlidir. Bu alanda yapılan araştırmalar artırılmalıdır. Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin çevreye yönelik görsel algılarının incelendiği bu araştırmanın kapsamı genişletilerek farklı yaş grupları ve bölgelerde incelenebilir. Cinsiyet, sınıf ve yaş grubunun eşit tutulması önerilir.

KAYNAKÇA

- Akyüz, E. (2015). Çevre Sorunları ve İnsan Hakları İlişkisi, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3 (15), 427-436
- Alerby, E. (2000). A way of visualizing children's and young people's thoughts about the environment: A study of drawings. *Environmental Education Research*, 6 (3), 205-222.
- Arac, H , Özarslan, M . (2018). Üstün Zekâlı ve Yetenekli Öğrencilerin Çevresel Tutum Düzeyleri ile Bilişüstü Yetilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Journal of Computer and Education Research*, 6 (11) , 65-87
- Ayaydın, Y , Ün, D , Acar-Şeşen, B , Usta-Gezer, S , Camcı-Erdoğan, S . (2018). Environmental Awareness and Sensitivity of the Gifted Students: "Science and Art Explorers in The Nature". *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 7 (2) , 507-536.
- Aydın, F., Coşkun, M., Kaya, H., & Erdönmez, İ. (2011). Gifted students' attitudes towards environment: A case study from Turkey. *African Journal of Agricultural Research* , 6 (7), 1876-1883
- Demirkaya, H. (2006). Çevre Eğitiminin Türkiye'deki Coğrafya Programları İçerisindeki Yeri ve Çevre Eğitime Yönelik Yeni Yaklaşımlar. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 207-222.
- Fleer, M. (2002). Curriculum compartmentalisation? A futures perspective on environmental education. *Environmental Education Research*, 8 (2), 137-154.
- Güler, A., Halıcıoğlu, M. B., Taşgın, S. (2015). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma*. (2. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Halmatov, M, Sariçam, H. & Halmatov, S. (2012). Okul Öncesi Eğitimdeki 6 Yaş Çocukların Çizdikleri Çevre Resimlerinin ve Çevre Kavramını Algılayışlarının Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi (Research on 6 ages children' drawing environment picture and perception on the environment concept while taking pre-school education according to different variables). *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*. 2(1), 30-44.
- Hurlock, E. B., & Thomson, J. L. (1934). Children's drawings: An experimental study of perception. *Child Development*, 5(2), 127-138
- Johnsen, S. K. (2011). *Identifying gifted students: A practical guide*. Waco, Tex: Prufrock Press.
- Karakaya, F, Ünal, A, Çimen, O, Yılmaz, M. (2018). Üstün yetenekli öğrenciler ve akranlarının çevre algılarının incelenmesi. *Online Fen Eğitimi Dergisi*, 3 (1) , 25-32
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Kızıltepe, Z. (2015). İçerik Analizi. Fatma Nevra ve Yasemin Bayyurt (Ed.), *Nitel Araştırma* içinde (s. 2053-254). Ankara: Anı yayıncılık

- Özsoy, S. (2012). İlköğretim Öğrencilerinin Çevre Algılarının Çizdikleri Resimler Aracılığıyla İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12 (2), 1117-1139.
- Özsoy, S.-Ahi, B. (2014). İlkokul Öğrencilerinin Geleceğe Yönelik Çevre Algılarının Çizdikleri Resimler Aracılığı ile Belirlenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(4), 1-26.
- Pınar, E , Yakışan, M . (2018). İlkokul Öğrencilerinin Çevre Kavramları İle İlgili Çizimlerinin Analizi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8 (1) , 97-113.
- Sadık, F., Çakan, H. ve Artut, K. (2011). Çocuk çizimlerine yansıyan çevre sorunlarının sosyo-ekonomik farklılıklara göre analizi, *İlköğretim Online*, 10(3), 1066-1080.
- Sontay, G., Gökdere, M., & Usta, E. (2014). A Comparative Investigation of Environmental Behaviors of Gifted Students and Their Peers/Üstün Yetenekli Öğrencilerle Akranlarının Çevresel Davranışlarının Karşılaştırmalı İncelenmesi. *Türk Üstün Zekâ ve Eğitim Dergisi*, 4(2), 90-106
- Uçar, A. (2015). Üstün yetenekli bireylerin görsel yeti ve farkındalığı. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(Özel Sayı), 1-8.
- Uğulu, İ. Akkaya, Z. & Erkol, S. (2013). An investigation on environmental attitudes of gifted students and the assessments in terms of some demographic variables. *E-Journal of New World Sciences Academy*. NWSA- Education Sciences, 8(4), 400-410
- Uğulu, İ. (2013). Üstün zekalı/yetenekli öğrenciler ile normal gelişim gösteren öğrencilerin çevreye yönelik tutumlarının karşılaştırılması. [Comparison of gifted / talented students and normal-oriented students'attitudes towards the environment]. *Journal of Buca Education Faculty*, 35, 1-14
- Yardımcı, E., & Bağcı Kılıç, G. (2010). Çocukların gözünden çevre ve çevre sorunları. *İlköğretim Online*, 9(3), 1122-1136.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi